

ผู้ต้องขังข้ามเพศในเรือนจำ

Transgender in Prison

ลภัสกร จันทพา *

■ บทนำ

ยุคที่สังคมมีลักษณะเป็นพหุวัฒนธรรม¹ โลกไร้พรมแดน การไหลบ่าของ กระแสทุนนิยมระดับโลก กระแสโลกาภิวัตน์ ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี การเดินทาง การสื่อสาร การย้ายถิ่น และอำนาจความสัมพันธ์ของผู้คนข้ามพรมแดน (migration and transnationalism) การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระดับโลก สิ่งเหล่านี้ล้วนทำให้สมาชิกในสังคมมีการปรับเปลี่ยนทัศนคติ รูปแบบการใช้ชีวิตที่หลากหลายมีการยอมรับในการเปลี่ยนแปลงด้านความแตกต่างของกลุ่มต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคม โดยเฉพาะกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันกลุ่มคนเหล่านี้มีการเรียกร้องสิทธิความเท่าเทียมกัน ในสังคมและสิทธิอื่นที่ตนควรได้รับ ตลอดจนการปฏิบัติต่อกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศอย่างเท่าเทียมกัน ในอัตลักษณ์ทางเพศที่พวกเขาพึงพอใจ ซึ่งในปัจจุบันเกิดกระแสความตื่นตัว การยอมรับและการเปิดกว้างในสังคมโลก ต่อ “คนข้ามเพศ” (Transgender) หรือที่คนในสังคมทั่วไปรู้จักและเรียกกันว่า “เพศที่สาม” ซึ่งในบทความนี้นิยาม คนข้ามเพศ หมายรวมถึงผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ ผู้ที่มีอัตลักษณ์ทางเพศสภาพที่แตกต่างจากเพศ โดยกำเนิด ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะมีกลุ่มหนึ่งรู้สึกว่าการจำต้องหรือเลือกที่จะแสดงออก ในลักษณะที่ขัดแย้งกับความคาดหวังที่สังคมมีต่อบทบาททางเพศ โดยกำเนิด ไม่ว่าจะด้วยการแสดงออกถึงความแตกต่างนี้ผ่านภาษา การแต่งกาย

* นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาอาชีววิทยา การบริหารงานยุติธรรมและสังคม คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ E-mail: laphatsakom.j@gmail.com

¹ พหุวัฒนธรรม (multiculturalism) เป็นโมทัศน์หนึ่งที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อกำหนดนโยบายและแนวทางการปฏิบัติต่อชนกลุ่มน้อย ชนพื้นเมืองดั้งเดิม และกลุ่มผู้ย้ายถิ่นในประเทศตะวันตก โมทัศน์นี้ต้องอยู่บนฐานคิดเสรีนิยมมีจุดมุ่งหมาย เพื่อสร้างความยุติธรรม ความชอบธรรม และสิทธิให้กับกลุ่มคนเหล่านั้นใน 2 ลักษณะ ลักษณะแรก สิทธิทางวัฒนธรรมของกลุ่ม (cultural group rights) เพื่อให้กลุ่มสามารถดำเนินชีวิตและกิจกรรมทางสังคมเศรษฐกิจ ศาสนา สันทนาการทั้งในพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ส่วนตัวตามแบบ วัฒนธรรมของกลุ่มตนได้

เครื่องประดับ เครื่องสำอาง หรือการดัดแปลงส่วนต่างๆ ของร่างกาย ซึ่งรวมไปถึงผู้ที่ผ่านการผ่าตัดข้ามเพศหรือต้องการผ่าตัดข้ามเพศ (transsexual) ชายข้ามเพศ (trans men) หญิงข้ามเพศ (trans women) ผู้แต่งกายข้ามอัตลักษณ์ทางเพศ (transvestites) ผู้ที่ชอบแต่งกายข้ามเพศ (cross-dressers) ผู้ที่ระบุตัวตนไม่มีเพศภาวะใด ๆ (no-gender) ผู้มีภาวะเพศคลุมเครือ (liminal-gender) ผู้ที่มีเพศสภาวะมากกว่าหนึ่งอย่าง (multi-gender) และผู้ที่มีเพศแตกต่างจากเพศหญิงและชายโดยทั่วไป (gender queer people) รวมไปถึงผู้มีภาวะเพศกำกวม (intersex) ประกอบกับกระแสความตื่นตัว การยอมรับและเปิดกว้างต่อบุคคลเพศที่สามในสังคมโลก ประเทศไทยจึงควรตระหนักถึงความสำคัญของความเท่าเทียมกันระหว่างเพศและการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนของคนในประเทศอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มคนข้ามเพศที่กระทำผิดทางอาญาและถูกคุมขังภายในเรือนจำซึ่งมีคนในสังคมจำนวนมากมองว่า ผู้ต้องขังข้ามเพศกลุ่มนี้ต้องการอยู่ร่วมกับผู้ชาย และมีความสุขเมื่อได้ใช้ชีวิตร่วมกับผู้ชายจำนวนมากภายในเรือนจำ ซึ่งถือเป็นเรื่องที่ถูกคุกคามหรือความเป็นมนุษย์ โดยที่ไม่รู้เลยว่า ผู้ต้องขังข้ามเพศกลุ่มนี้ได้รับความรุนแรงทั้งทางร่างกายและจิตใจ ตั้งแต่ก้าวแรกที่เข้าไปภายในเรือนจำ การใช้ชีวิตในเรือนจำภายใต้สภาพคุกข้อนคุ การเสี่ยงติดโรคร้ายจากการมีเพศสัมพันธ์ จนกระทั่งปล่อยตัวออกไปสู่สังคมภายนอก ผู้เขียนจึงมีความคิดเห็นว่า ประเทศไทยควรมีการศึกษาพฤติกรรมของ

ผู้ต้องขังข้ามเพศภายในเรือนจำ การใช้ความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อมทั้งจากเจ้าหน้าที่และผู้ต้องขังด้วยกันเอง การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังข้ามเพศ ตั้งแต่การรับตัวเข้าภายในเรือนจำ การใช้ชีวิตภายในเรือนจำ จนถึงการปล่อยตัวออกไปสู่สังคมภายนอก ศึกษา วิเคราะห์ ข้อดี ข้อเสีย ของนโยบายและแนวทางปฏิบัติต่อผู้ต้องขังข้ามเพศของต่างประเทศ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย ตลอดจนระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องสำหรับนำมาเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการกำหนดนโยบายหรือบัญญัติเป็นกฎหมายสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังข้ามเพศเมื่อถูกตัดสินให้จำคุก

สถานการณ์คนข้ามเพศในประเทศไทยมีความซับซ้อนและขัดแย้งกันอยู่มาก² แม้ว่าสังคมจะยอมรับพฤติกรรมรักเพศเดียวกันและการข้ามเพศจะเห็นได้จากจำนวนสาวประเภทสองในประเทศไทยที่พบเห็นได้มากกว่าในประเทศอื่น แต่ขณะเดียวกัน ความชิงชังและอคติที่มีต่อกลุ่มคนข้ามเพศ ยังปรากฏให้เห็นอยู่บ้างในสังคมไทย ทั้งการเลือกปฏิบัติและการละเมิดสิทธิมนุษยชนของคนข้ามเพศนั้นเกิดขึ้นในทุกระดับของสถาบันทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันแพทย์ สถาบันการเมือง การปกครองที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนข้ามเพศ ทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม³ ที่หนักไปกว่านั้น บทเรียนหรือตำราที่เกี่ยวข้องกับเพศศึกษา ยังปรากฏเนื้อหาที่ระบุว่าคนข้ามเพศเป็น “ความเบี่ยงเบนทางเพศ” หรือ “ความผิดปกติทางจิต”

² สิทธิของ LGBTI ในประเทศไทย [ออนไลน์]. (2557). เข้าถึงข้อมูลวันที่ 1 กรกฎาคม 2560. จาก <http://idahohthailand.org/facts/>

³ รัตนวัฒน์ จันทน์อำนายสุข, Carsten Balzer และ Carla LaGata, (2558). การเคารพคนข้ามเพศเปรียบเทียบกับกรณีศึกษาคนข้ามเพศประสบการณ์ทางสังคมของคนข้ามเพศในประเทศไทย. TVT Publication Series Vol.12, 26-27.

ทำให้เป็นการเข้าใจผิดจนก่อให้เกิดอคติในสังคมต่อคนข้ามเพศ และสังคมไทยเริ่มจะคุ้นเคยกับการเคลื่อนไหวของกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ (เกย์ กะเทย เลสเบี้ยน ทอมต์ คนรักสองเพศ) เช่น เครือข่ายเพื่อนกะเทยไทย มูลนิธิเพื่อสิทธิความเป็นธรรมทางเพศ องค์กรด้านสิทธิมนุษยชนได้เรียกร้องในประเด็นเกี่ยวกับสิทธิของพวกเขามากขึ้น โดยการเคลื่อนไหวส่วนใหญ่จะยกเหตุผลว่าเป็นการแสดงออกภายใต้สิทธิมนุษยชนที่เท่าเทียมกัน

“ผู้ต้องขังข้ามเพศ” เป็นกลุ่มคนอีกกลุ่มหนึ่งในสังคมไทย ที่ถูกจำกัดอิสรภาพด้วยบทลงโทษทางกฎหมายในกรณีที่กระทำความผิดทางอาญา เมื่อศาลตัดสินถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุก กลุ่มคนกลุ่มนี้จะถูกแยกให้เข้ามาอยู่ในเรือนจำตามเพศสภาพโดยกำเนิด จากการสำรวจสถิติผู้ต้องขังข้ามเพศในเรือนจำและทัณฑสถานของประเทศไทย ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2559 โดยกรมราชทัณฑ์ พบว่ามีจำนวนผู้ต้องขังข้ามเพศรวมทั้งสิ้น 4,966 คน แบ่งออกเป็นผู้ต้องขังที่ระบุตัวเองว่าเป็นกะเทย 2,471 คน เกย์ 552 คน ทอม 1,639 คน และดี 1,831 คน ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้ ก็มีสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกันกับพลเมืองของรัฐที่มีความเท่าเทียมภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 และหลักการ Yogyakarta Principles⁴ หลักการข้อ 2 สิทธิในความเสมอภาคและการห้ามเลือกปฏิบัติมนุษยทุกคนสมควรได้รับความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างบริบูรณ์โดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติจากสาเหตุความแตกต่างทางเพศ

และอัตลักษณ์ทางเพศ มนุษย์ทุกคนสมควรได้รับความคุ้มครองอย่างเสมอภาคกันภายใต้กฎหมายโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติดังกล่าวไม่ว่าสิทธิมนุษยชนข้ออื่นใดจะถูกละเมิดด้วยหรือไม่ก็ตาม กฎหมายต้องบัญญัติห้ามการเลือกปฏิบัติดังกล่าวและรับประกันความคุ้มครองจากการเลือกปฏิบัติดังกล่าวอย่างได้ผลและเสมอภาคต่อมนุษยทุกคนแต่ผู้ต้องขังข้ามเพศกลุ่มนี้ยังไม่ได้รับสิทธิความเสมอภาคขณะที่ถูกคุมขังภายในเรือนจำเท่าที่ควร แม้แต่การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังข้ามเพศในเรือนจำและทัณฑสถานที่ยังไม่มีมาตรฐานหรือข้อกำหนดกฎเกณฑ์ที่แน่ชัดผู้ต้องขังข้ามเพศ ในเรือนจำมีโอกาสถูกล่วงละเมิดสิทธิทางเพศทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งจากเพื่อนผู้ต้องขังด้วยกันเองและจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์เอง ดังนั้น บทความนี้นำเสนอสถานการณ์ความหลากหลายทางเพศ ความรุนแรงทางเพศต่อผู้ต้องขังข้ามเพศในเรือนจำ และการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังข้ามเพศในเรือนจำเพื่อเป็นการทบทวนนโยบาย และแนวทางการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังข้ามเพศในเรือนจำ ให้สอดคล้องกับกระแสของการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกต่อสิทธิความเท่าเทียมกันของบุคคลข้ามเพศตามหลักสิทธิมนุษยชนและมีความเป็นสากลมากยิ่งขึ้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรตระหนักและให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังข้ามเพศทั้งในด้านนโยบาย กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการเตรียมพร้อมรับมือกับสถานการณ์ในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับหลักการสิทธิมนุษยชนตามพันธกรณีระหว่างประเทศ

⁴ หลักการ Yogyakarta Principles (Yogyakarta Principles) เป็นตราสารที่สมบูรณ์ที่สุดในปัจจุบัน ในการปรับใช้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศกับประเด็นวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ ได้รับการร่างขึ้นเพื่อรับรองข้อผูกพันของรัฐในการปฏิบัติตามสิทธิมนุษยชนตามมาตรฐานสากลทางกฎหมายในปัจจุบันและกระชับใช้กฎหมายดังกล่าวในประเด็นเกี่ยวกับวิถีและอัตลักษณ์ทางเพศ

ที่ประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิก อีกทั้งยังเป็นการดำรงไว้ซึ่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตลอดระยะเวลาที่ผู้ต้องขังข้ามเพศดำรงชีวิตอยู่ภายในเรือนจำ อันจะเป็นการเตรียมความพร้อมทั้งด้านสภาพของจิตใจ ด้านสุขภาพร่างกาย ด้านการพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมให้ผู้ต้องขังข้ามเพศเมื่อพ้นโทษไปแล้วสามารถดำรงชีวิตอยู่ภายในสังคมตามเพศที่ตัวเองเลือกได้อย่างปกติสุข

■ สถานการณ์ความหลากหลายทางเพศ

ประเทศไทยเริ่มมีการบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศที่ถือว่าไม่เป็นไปตามบรรทัดฐานทางสังคมแบบรักต่างเพศมาเป็นเวลานานตั้งแต่ศตวรรษที่ 14 จนกระทั่งมาถึงศตวรรษที่ 19 สังคมไทยยังคงมองประเด็นเรื่องเพศที่สามเป็นเรื่องเลื้อผ้าและทรงผม ในขณะเดียวกันในยุคนี้สังคมเริ่มรับเอาอิทธิพลทางความคิดและบรรทัดฐานทางสังคมแบบตะวันตกเข้ามา ซึ่งรวมไปถึงการลงโทษบุคคลที่รักเพศเดียวกันและแนวคิดที่ว่าเพศวิถีไม่ได้เป็นเรื่องส่วนตัวอีกต่อไป แต่เป็นส่วนหนึ่งของบรรทัดฐานทางสังคม จนกระทั่งศตวรรษที่ 20 ประเทศไทยเปลี่ยนการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นประชาธิปไตยแบบรัฐธรรมนูญที่มีรัฐบาลบริหารประเทศในปี พ.ศ. 2475 และเริ่มนำหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับบทบาททางเพศ และวิถีทางเพศมาโยง

เข้ากับการสร้างศีลธรรมจรรยาในสังคม ในขณะที่เดียวกันการรักเพศเดียวกัน ก็เริ่มเป็นสิ่งที่พบเห็นได้ทั่วไปและชุมชนเกย์เริ่มก่อตัวขึ้นโดยชาวต่างชาติจากประเทศตะวันตกที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยมีส่วนทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 และตั้งแต่ พ.ศ. 2493 และ พ.ศ. 2503 ข้อมูลเรื่องเพศวิถีเริ่มเป็นที่แพร่หลายในขณะที่กลุ่มเพศที่สาม เริ่มปรากฏตัวตามสื่อต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นหนังสือ นิตยสาร ตลอดจนภาพยนตร์ที่สื่อถึงตัวตนของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ จึงเป็นจุดเริ่มต้นของความตื่นตัวในประเด็นสิทธิของเพศที่สาม โดยเห็นความสำคัญของสิทธิด้านวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศภายใต้กฎหมาย ตัวอย่างเช่นการยกเลิกการใช้คำว่า “โรคจิตถาวร” ในเอกสารยกเว้นการเกณฑ์ทหาร (ส.ด.43) สำหรับชายที่ข้ามเพศเป็นหญิงซึ่งได้รับการยกเว้นการเกณฑ์ทหาร โดยกฎกระทรวงกลาโหมกำหนดใช้คำใหม่คือ “เพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิด”⁵ และเมื่อเร็ว ๆ นี้ “บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ” ก็ได้รับรองอย่างเป็นทางการครั้งแรกว่าเป็นกลุ่มประชากรเป้าหมายที่ต้องได้รับความช่วยเหลือในการเข้าถึงบริการทางสังคม ในข้อกำหนดคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ พุทธศักราช พ.ศ. 2555 ภายได้พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม แต่การคุ้มครองทางกฎหมายต่อบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศยังมีอยู่อย่างจำกัด

⁵ บุษกร สรียสาร. (2557). อัตลักษณ์และวิถีทางเพศในประเทศไทยโครงการส่งเสริมสิทธิความหลากหลายและความเท่าเทียมในโลกของการทำงาน (PRIDE): องค์การแรงงานระหว่างประเทศ ประจำประเทศไทย กัมพูชา และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. กรุงเทพฯ: องค์การแรงงานระหว่างประเทศ

* เพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิด (Gender identity disorder) ใช้แทนคำว่า “โรคจิตถาวร” สำหรับใช้ในเอกสารยกเว้นการเกณฑ์ทหารของชายที่ข้ามเพศเป็นหญิง ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 75 (พ.ศ. 2555) ออกตามความในพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497

และปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายหลักได้รับรองเพศสภาพของคนข้ามเพศ จึงทำให้คำระบุเพศและคำนำหน้านามในเอกสารราชการถูกระบุตามเพศโดยกำเนิด การเปลี่ยนชื่อนั้นสามารถกระทำได้โดยได้รับการรับรองจากเจ้าหน้าที่รัฐเป็นกรณีไป โดยในปัจจุบันการเปลี่ยนคำนำหน้านามสามารถกระทำได้โดยเฉพาะในกลุ่มคนที่มีลักษณะเพศทางชีววิทยาไม่ชัดเจน (Intersex) ซึ่งเป็นไปตามคำสั่งของกรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยได้ตรากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคนข้ามเพศ 2 ฉบับ คือ ในร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 27 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ เพศสภาพ ความพิการ สภาพทางกาย สุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้ มาตราการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลอื่นยอมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม⁶ และพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 ในมาตรา 3 บัญญัติว่า “การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ” หมายความว่า การกระทำหรือไม่กระทำการใดอันเป็นการแบ่งแยก กีดกัน หรือจำกัดสิทธิประโยชน์ใด ๆ ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม โดยปราศจาก

ความชอบธรรม เพราะเหตุที่บุคคลนั้นเป็นเพศชายหรือเพศหญิง หรือมีการแสดงออกที่แตกต่างจากเพศโดยกำเนิด⁷ ในส่วนของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องขังข้ามเพศของกรมราชทัณฑ์ ยังไม่มีกฎหมายรับรอง ผู้ต้องขังเพศชายโดยเพศกำเนิดจะถูกส่งเข้าเรือนจำชาย ผู้ต้องขังเพศหญิง โดยเพศกำเนิดจะถูกส่งเข้าเรือนจำหญิง โดยขั้นตอนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังชายและ ผู้ต้องขังหญิง จะได้รับการปฏิบัติโดยเท่าเทียมกัน ตั้งแต่การรับตัวเข้ามาอยู่ในเรือนจำจนกระทั่งปล่อยตัวออกจากเรือนจำให้ถือปฏิบัติตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 แต่ในส่วนของการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังข้ามเพศในเรือนจำ ยังไม่มีกฎหมายรองรับ เรือนจำและทัณฑสถานจะใช้วิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังข้ามเพศตามความเหมาะสม โดยคำนึงถึงความปลอดภัย หลักสิทธิมนุษยชน และหลักการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (ข้อกำหนดแมนเดลา)

ผู้ต้องขังในเรือนจำส่วนใหญ่ ร้อยละ 72.95 เป็นผู้ต้องขังคดี พ.ร.บ. ยาเสพติด ผู้ต้องขังข้ามเพศก็เช่นเดียวกัน ส่วนใหญ่เป็นผู้ต้องขังคดี พ.ร.บ. ยาเสพติด ซึ่งเป็นทั้งผู้ค้าและผู้เสพ เมื่อผู้ต้องขังกลุ่มนี้รับตัวเข้ามาในเรือนจำจะต้องได้รับการปฏิบัติในการตรวจค้นตัวก่อนเข้าเรือนจำเช่นเดียวกับผู้ต้องขังทั่วไป โดยผู้ต้องขังเข้าใหม่ทุกคน จะต้องผลัดเปลี่ยนเสื้อผ้าเป็นชุดผู้ต้องขังเพื่อสะดวกต่อการตรวจค้นตัวและป้องกันการลักลอบนำสิ่งของต้องห้ามเข้าภายในเรือนจำ ผู้ต้องขังข้ามเพศก็ได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกับ

⁶ Kobsirikarn Rataya. (2009,5-7 May). The work of the National Human Rights Commission of Thailand on human rights in relation to sexual orientation and gender identity, Thailand country paper, for the APF-Komnas HAM Workshop on the Role of NHRIs in the Promotion and Implementation of the Yogyakarta Principles, Yogyakarta, Indonesia, p.4

⁷ The Royal Thai Government Gazette 132 session 18, 2015. Gender Equality Act, p.17

ผู้ต้องขังคนอื่น ๆ ทำให้พวกเขาเหล่านี้มองว่าเป็นความรุนแรงทางเพศโดยทางอ้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจ จากเจ้าหน้าที่ที่เป็นผู้ชายเมื่อผู้ต้องขังกลุ่มนี้เข้ามาอยู่ภายในเรือนจำถ้าไม่มีการป้องกัน หรือแยกห้องในการคุมขังก็อาจถูกกระทำรุนแรงทางเพศจากผู้ต้องขังด้วยกันเอง และขณะเดียวกันเมื่อมีการแยกผู้ต้องขังข้ามเพศออกจากผู้ต้องขังทั่วไปเพื่อป้องกันการกระทำรุนแรงทางเพศ แต่กลับกลายเป็นความรุนแรงที่ส่งผลต่อร่างกายและจิตใจสำหรับผู้ต้องขังข้ามเพศ ที่พวกเขาเรียกว่า “คุกซ้อนคุก”⁸

■ ความรุนแรงทางเพศต่อผู้ต้องขังข้ามเพศข้ามเพศในเรือนจำ

ความรุนแรงทางเพศต่อผู้ต้องขังข้ามเพศในเรือนจำทั่วโลก ปรากฏเป็นข่าวทางสื่อต่าง ๆ ทั้งเป็นการนำเสนอเป็นละครและภาพยนตร์ที่บอกเล่าสภาพชีวิตของผู้ต้องขังในเรือนจำหลาย ๆ ครั้ง ภาพยนตร์เหล่านี้สื่อให้เห็นว่าผู้ต้องขังที่เข้าไปอยู่ในเรือนจำใหม่ มักจะถูกข่มขืนรังแกจากคนที่อยู่มานาน แม้กระทั่งผู้คุมไม่ใช่เป็นเพียงการทำร้ายร่างกาย แต่ยังรวมไปถึงการข่มขืนอีกด้วย ซึ่งเรื่องเหล่านี้ไม่ใช่เป็นเรื่องสมมุติหรืออยู่ในจินตนาการเท่านั้น หากแต่เป็นเรื่องเหล่านี้มันเกิดขึ้นจริงในเรือนจำบางแห่ง

ประเทศสหรัฐอเมริกา จากสถิติการสำรวจอดีตนักโทษในปี 2552 กระทรวงยุติธรรมของประเทศสหรัฐอเมริกาเปิดเผยผลการสำรวจอดีตผู้ต้องขัง พบว่าจากการสอบถามนักโทษชาย

และหญิงทุก ๆ 10 คน จะต้องมีนักโทษอย่างน้อย 1 คน ที่เคยถูกข่มขืนเมื่อครั้งที่ยังถูกขังอยู่หรือประมาณ 60,000 คนต่อปี ถูกข่มขืนเมื่ออยู่ในเรือนจำ และจากการสำรวจพบว่าจำนวนนักโทษชายที่ถูกข่มขืนมีมากกว่านักโทษหญิง ในจำนวนผู้ต้องขังชายที่ตกเป็นเหยื่อทั้งหมดเป็นผู้ต้องขังเกย์ 39% ผู้ต้องขังกะเทย ประมาณ 34% และผู้ต้องขังชายปกติประมาณ 3.5% ซึ่งพวกเขาเหล่านี้ถูกข่มขืนจากผู้ต้องขังด้วยกันเอง ในส่วนของผู้ต้องขังหญิงนั้นจำนวนผู้ที่ตกเป็นเหยื่อน้อยกว่าผู้ต้องขังชาย มีผู้ต้องขังหญิงที่มีลักษณะชอบผู้หญิงด้วยกันเองหรือเลสเบี้ยนนั่นโดนข่มขืนจากผู้ต้องขังด้วยกันเองอยู่ที่ 13% และจากจำนวนผู้ต้องขังหญิงทั้งหมด เกือบหนึ่งในห้าของจำนวนผู้ที่ตกเป็นเหยื่อถูกข่มขืนจากผู้คุมชาย⁹

ขณะที่ในประเทศออสเตรเลียเมื่อวันที่ 19 เมษายน 2559 มีข่าวความรุนแรงทางเพศต่อหญิงข้ามเพศซึ่งเป็นนักโทษในเรือนจำ Boggo Road รัฐควีนส์แลนด์ “แมรี” เปิดเผยต่อเว็บไซต์ข่าวของบริษัทนิวส์คอร์ป ออสเตรเลียว่าถูกข่มขืนกระทำชำเราตอนอยู่ในคุกมากกว่า 2,000 ครั้ง นับตั้งแต่เธอถูกขังอยู่ในเรือนจำชายตั้งแต่ช่วงราว 20 กว่าปีที่แล้ว ในข้อหาขโมยรถแมรีถูกส่งตัวไปอยู่เรือนจำชายเพียงเพราะเธอยังไม่ได้แปลงเพศ แต่เธอมีหน้าอกเหมือนผู้หญิง เธอถูกข่มขู่คุกคามและถูกข่มขืนกระทำชำเราจากนักโทษชายมากกว่า 2,000 ครั้ง แมรีกล่าวว่าหลังจากที่เธอเข้าไปในเรือนจำก็มีชาวแพร่สะพัดไปทั่วว่าเธอเป็นหญิงข้ามเพศและไม่ก็ขี้โม่ง หลังจากนั้นเธอก็ถูกคุกคามทางเพศโดย

⁸ “คุกซ้อนคุก” การแยกห้องขังสำหรับผู้ต้องขังข้ามเพศจากชายเป็นหญิงที่ผ่าตัดแปลงเพศแล้ว เพื่อความปลอดภัยในการควบคุม และป้องกันไม่ให้เกิดการล่วงละเมิดทางเพศจากผู้ต้องขังชายในเรือนจำ

⁹ Woman in Wonderland. (2012). More than 216,600 people sexual abused in U.S. detention every year : Gotomanager 360o [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ 10 มิถุนายน 2560 จาก <http://gotomanager.com/content/>

ผู้ต้องขังชาย แมรีเล่าว่าผู้ต้องขังชายเหล่านี้มักจะบีบบังคับให้เธอมีเพศสัมพันธ์ด้วยเพื่อแลกกับความคุ้มครองและใช้เรื่องนี้มาเป็นข้ออ้างในการข่มขู่บังคับให้มีเพศสัมพันธ์ด้วย เมื่อเธอยอมทำตามแล้วก็จะตกเป็นเป้าหมายง่าย ๆ ทำให้ผู้ต้องขังอื่นเข้ามามีเพศสัมพันธ์ด้วยเรื่อยมา ซึ่งแมรีบอกว่า “มันดูเหมือนเป็นการข่มขืนมากกว่าการมีเพศสัมพันธ์แบบยินยอมพร้อมใจ” ตลอดเวลา 4 ปี ที่เธอขังใช้โทษอยู่ในเรือนจำหลายแห่ง เธอถูกข่มขืนในทุกแห่ง นอกจากนี้เธอยังถูกปฏิเสธไม่ให้ใช้ยาฮอร์โมนถูกปล่อยให้หนาวเคราเธอกลับมาขึ้นอีกครั้งและถูกจับตัดผมยาวของเธอจนสั้นเตียน แมรีบอกว่าสิ่งเหล่านี้ทำให้เธอรู้สึกตัวตนของเธอถูกขโมยไป แมรีเล่าอีกว่าเธอถูกสั่งให้แก้ผ้า นับตั้งแต่เธอผ่านเข้าไปในคุก เธอถูกข่มขืนอย่างน้อยวันละหนึ่งครั้ง และบางวันก็มากกว่าหนึ่งครั้ง เธอพยายามต่อสู้เพื่อปกป้องตัวเองในช่วงแรก ๆ แต่ก็ทำไม่สำเร็จและทำให้เธอรู้สึกแย่ที่ปกป้องตัวเองไม่ได้ “ฉันถูกเสียนิจจนถึงจุดที่ฉันรู้ว่าฉันจำเป็นต้องทำมันเพื่อที่จะอยู่รอด แต่การรอดชีวิตของฉันก็เป็นไปเพื่อการสนองตัณหาของผู้ต้องขังคนอื่น ๆ” แมรีกล่าวว่าสิ่งที่เกิดขึ้นกับเธอเหมือนกับบนรถบดิน เธอพยายามหลบหนี 3 ครั้ง จนถูกระบุให้เป็นนักโทษความเสี่ยงสูง แมรีบอกว่าที่เธออยากหนีออกจากคุก เพราะต้องการหนีจากสภาพการถูกกระทำชำเราทางเพศในเรือนจำออสเตรเลีย ผู้ต้องขังข้ามเพศชายที่ได้รับการผ่าตัดแปลงเพศแล้วจะสามารถอยู่ในเรือนจำหญิงได้ แต่ถ้าผู้ต้องขังข้ามเพศที่ยังไม่ได้แปลงเพศจะต้องอยู่ในเรือนจำชาย ซึ่งแมรีบอกว่าควรมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายนี้

เพราะคนข้ามเพศที่แท้จริงจะใช้ชีวิตแบบเพศตรงข้ามพวกเธอเอง เธอจึงควรจะได้อยู่ในเรือนจำหญิง แมรีบอกว่าข้ออ้างเรื่องการให้คนข้ามเพศยังคงอยู่ในเรือนจำชายเพราะเกรงว่าคนข้ามเพศเหล่านี้จะข่มขืนผู้หญิงในเรือนจำหญิงนั้นเป็นเรื่องที่ไร้เหตุผลลึกลับหนึ่งในสาเหตุที่แมรีต้องการการเปลี่ยนแปลงเพราะแมรีเชื่อว่าที่คนข้ามเพศถูกข่มขืนเพราะพวกเธอดูคล้ายผู้หญิงถึงแม้ว่าจะยังไม่ได้ผ่าตัดแปลงเพศก็ตาม นอกจากกรณีของแมรีแล้วยังเคยมีกรณีที่ถูกเรียกร่องสิทธิคนข้ามเพศชื่อ เซเช แมคโดนัลด์ ถูกจำคุกในเรือนจำชายหลังจากพยายามปลิดตัวจากกลุ่มคนที่ด่าทอเหยียดหยันเหยียดเพศ เหยียดสีผิว รวมถึงเข้าทำร้ายเธอ “คุณไม่ควรจะถูกล่วงละเมิด ต่อสู้ป้องกันทางเพศ...พวกเราล้วนเป็นมนุษย์คนหนึ่ง พวกเราส่วนใหญ่เกิดมาก็เป็นแบบนี้และพวกเราก็ค่อยอยากจะมีชีวิตของตัวเอง แต่ก็ถูกเหยียดหยันจากสังคมเพียงพวกเรามีความกล้าหาญที่จะเป็นตัวของตัวเอง” แมรีกล่าว¹⁰

ขณะเดียวกันเมื่อไม่นานมานี้ ที่ประเทศอังกฤษมีเหตุการณ์หนึ่งซึ่งได้รับความสนใจจากสื่อต่าง ๆ เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะสื่อต่างประเทศ รวมถึงกลุ่มเคลื่อนไหวและให้การสนับสนุนเพศที่สาม คือ กรณีของนาย Tara Hudson ชาวอังกฤษวัย 26 ปี ศาลอังกฤษตัดสินให้เขาจำคุกอยู่ในเรือนจำชาย เป็นเวลา 12 สัปดาห์ ด้วยข้อหาทำร้ายร่างกายพนักงานเสิร์ฟเครื่องดื่มในบาร์แห่งหนึ่ง โดยที่ Hudson เป็นบุคคลที่ได้รับการแปลงเพศอย่างสมบูรณ์มีรูปร่างหน้าตาเหมือนผู้หญิง และได้ใช้ชีวิตในแบบฉบับของผู้หญิงมาโดยตลอด ทั้งนี้เมื่อคำตัดสินได้เผยแพร่ออกไป

¹⁰ The Telegraph. (2016). Transgender woman 'raped more than 2,000 times' in men's prison [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ 18 เมษายน 2560 จาก <http://www.telegraph.co.uk/news/2016/04/18/>

ประชาชนกว่า 140,000 คน ได้ลงชื่อรณรงค์ให้มีการย้ายเขาออกจากเรือนจำชาย เนื่องจากเกรงว่าจะได้รับอันตรายจากการถูกทำร้ายร่างกายหรือล่วงเกินทางเพศได้ อย่างไรก็ตามกรมราชทัณฑ์ของอังกฤษกล่าวว่า การพิจารณาจำแนกผู้ต้องขัง จะขึ้นอยู่กับสถานภาพทางเพศตามกฎหมายของบุคคลนั้น ประเด็นดังกล่าวได้รับความกดดันจากสื่อ นักการเมือง และกลุ่มเคลื่อนไหวเป็นอย่างมาก และมีคำถามที่เกิดขึ้นคือระบบการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดข้ามเพศหรือเพศที่สามนั้น ยังมีความล้มเหลวหรือไม่ ในที่สุดรัฐบาลของอังกฤษมีความเห็นพ้องที่จะทบทวน และแก้ไขแนวทางการปฏิบัติของกระทรวงยุติธรรม ให้ครอบคลุมถึงรูปแบบและความแตกต่างของผู้กระทำผิดในอนาคต รวมถึงการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่เป็นเพศที่สามในสังคม ท่ามกลางกระแสกดดันต่อมานาย Hudson ได้ถูกย้ายออกจากเรือนจำชายไปยัง woman's facility อย่างไรก็ตามยังมีผู้ต้องขังข้ามเพศอีกจำนวนมากที่ไม่ได้โชคดีเหมือนนาย Hudson มีผู้กระทำผิดที่เป็นเพศที่สามจำนวนไม่น้อยที่ฆ่าตัวตายระหว่างถูกจองจำอยู่ในเรือนจำชาย ซึ่งประเด็นดังกล่าวนี้ ได้จุดประกายให้กระทรวงยุติธรรมของประเทศอังกฤษตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่เป็นเพศที่สาม โดยได้เริ่มจากการตรวจสอบจำนวนผู้ต้องขังข้ามเพศหรือเพศที่สามที่ถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำชายทั่วประเทศอังกฤษ ซึ่งก่อนหน้านี้ไม่มีการสำรวจอย่างเป็นทางการ"

จากเหตุการณ์ความรุนแรงของผู้ต้องขังข้ามเพศในเรือนจำส่วนใหญ่เป็นผู้ต้องขังชายที่ข้ามเพศเป็นหญิง จะตกเป็นเหยื่อที่ถูกกระทำรุนแรงในเรื่องเพศ ผู้ต้องขังข้ามเพศที่มีรูปร่างหน้าตาเป็นผู้หญิง แต่ยังไม่ได้ผ่าตัดแปลงเพศจะต้องเข้ามาอยู่ในเรือนจำชาย ซึ่งผู้ต้องขังกลุ่มนี้จะต้องถูกทำรุนแรงทางเพศในเรือนจำชายแน่นอน แต่ถ้าหากผู้ต้องขังข้ามเพศที่ยังไม่ได้ผ่าตัดแปลงเพศไปไว้ในเรือนจำหญิงก็เกิดปัญหา ผู้ต้องขังชายข้ามเพศข่มขืนผู้ต้องขังหญิง อย่างเช่นในสกอตแลนด์มีการสังขายนักโทษสาวข้ามเพศไปขังยังคุกชาย หลังแอมมีเพคส์พันธมิตรกับนักโทษหญิงภายในเรือนจำ เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2560 เว็บไซต์เมโทรได้รายงานข่าว ปารีส กรีน ผู้ต้องขังในคดีฆาตกรรม ได้รับโทษและถูกควบคุมในเรือนจำหญิงที่เอดินบะระ ประเทศสกอตแลนด์ เขามีคำสั่งให้ย้ายออกจากเรือนจำหญิงกลับไปควบคุมต่อยังเรือนจำชาย หลังมีรายงานว่านักโทษสาวประเภทสองรายนี้ได้แอบลักลอบมีเพศสัมพันธ์กับนักโทษหญิงรายอื่น จากรายงานระบุว่าปารีสกรีนเดิมชื่อว่าปีเตอร์เลียงเกิดมาเป็นเพศชาย แต่ได้รับอนุญาตให้รับโทษในเรือนจำหญิงภายหลังจากที่เจ้าตัวยืนยันว่าตัวเองเป็นคนข้ามเพศ กำลังรอที่จะเข้ารับการผ่าตัดแปลงเพศ โดยปารีสต้องชดใช้กรรมในคุกเป็นเวลานานถึง 18 ปี ภายหลังร่วมกับเพื่อนผู้ชายอีก 2 คนก่อเหตุฆาตรากับฆาตกรรมชายวัย 45 ปี โดยรายงานของ เดลีเมล เมื่อเดือนธันวาคม 2556 พบว่าเจ้าหน้าที่เคยย้ายตัวปารีสออกจากเรือนจำหญิงมาแล้วครั้งหนึ่ง ภายหลังจากที่เขา

" BBC News. (2015). Transgender woman Tara Hudson moved to female prison [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ 15 มิถุนายน 2560. จาก <http://www.bbc.com/news/uk-england-34675778>

ถูกกล่าวหาว่าแอบมีเพศสัมพันธ์กับนักโทษหญิงรายอื่น แต่ก็เพียงการย้ายจากเรือนจำหญิงแห่งหนึ่ง ไปยังเรือนจำหญิงอีกแห่งหนึ่งเพื่อตัดปัญหาเท่านั้นทำให้เกิดปัญหาเดิมซ้ำ ๆ¹²

สำหรับความรุนแรงต่อผู้ต้องขังข้ามเพศในเรือนจำของประเทศไทย ปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศยังคงมีอยู่และการมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกันมีให้เห็นเป็นเรื่องปกติในเรือนจำชาย การล่วงละเมิดทางเพศในเรือนจำชายส่วนใหญ่จะเป็นกรณีการรับน้องใหม่ของผู้ต้องขังในเรือนจำ ทั้งนี้อาจจะเกิดกับผู้ต้องขังที่เป็นชายแท้หรือผู้ต้องขังข้ามเพศที่เป็นกะเทย โดยเฉพาะผู้ต้องขังที่กระทำผิดในกรณีเกี่ยวกับเพศจะมีความเสี่ยงในการล่วงละเมิดทางเพศสูงสุดในส่วนของผู้ต้องขังข้ามเพศที่มีลักษณะเหมือนผู้หญิงส่วนใหญ่ มักจะได้รับความสนใจจากผู้ต้องขังที่เรียกตัวเองว่าขาใหญ่ ผู้ต้องขังข้ามเพศกลุ่มนี้อาจได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างดีเพื่อให้เข้าร่วมกลุ่ม หรือเพื่อคบเป็นคู่ขา แต่เมื่อเข้ามาในเรือนจำแล้วพนักงานเรือนจำจะกำชับให้ผู้ช่วยเจ้าพนักงานดูแลอย่างใกล้ชิดเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศกับผู้ต้องขังเข้าใหม่ทุกคน ขณะเดียวกันเพื่อความปลอดภัยของผู้ต้องขังข้ามเพศและป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรง เรือนจำมีมาตรการแยกผู้ต้องขังข้ามเพศที่มีรูปร่างหน้าตาคล้ายผู้หญิงและผ่าตัดแปลงเพศแล้ว สอดคล้องกับ บทความ “คุกซ้อนคุก” ชีวิต transgender ในเรือนจำ สิ่งแปลกปลอมที่ถูกกันออกและล่วงละเมิด

รัน (นามแฝง) คือ หนึ่งในผู้ต้องขังสาวในเรือนจำชายแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร รันได้รับการผ่าตัดแปลงเพศมาเกือบ 20 ปี เหมือนกับเพื่อนผู้ต้องขังอีก 3 คนที่อยู่ในเรือนจำเดียวกัน เธอเล่าว่าอาจเป็นเพราะเรือนจำคำนึงถึงความปลอดภัยของพวกเธอ จึงจำกัดบริเวณพวกเธอไม่ให้อิสระไปไหนมาไหนอย่างเช่นผู้ต้องขังทั่วไป เรียกว่า เธอเจอคุกซ้อนคุก พวกเธอถูกแยกออกไปอยู่ห้องขังเดี่ยวที่มีขนาดเล็กมาก โดยปกติห้องนี้เอาไว้สำหรับลงโทษนักโทษที่ทำความผิดของเรือนจำ ห้องขังมีขนาดประมาณ 2×3 เมตร และต้องอยู่รวมกันถึง 3 คน ซึ่งเป็นลักษณะที่แออัดมาก “การแยกขังแบบนี้มันทำให้เครียดมาก และเขาก็ไม่ค่อยสนใจเรา กว่าจะมาเปิดประตูให้เราบางทีก็สายมาก กว่าจะได้ออกมากินข้าวก็สายมากแล้ว ในห้องไม่มีทีวีให้ดูเหมือนห้องอื่นลำบากกว่าคนอื่นมาก” เธอกล่าว ห้องขังเดี่ยวมีกล้องวงจรปิด สามารถเปิดดูได้ตลอดเวลา หลายครั้งที่มีคนบอกเธอว่าเจ้าหน้าที่เปิดกล้องให้ผู้ต้องขังอื่นดูในขณะที่พวกเธออาบน้ำ ทำภารกิจส่วนตัว กลายเป็นเรื่องสนุกสนานของเจ้าหน้าที่และผู้ต้องขังอื่น บางครั้งมีการบังคับให้นักโทษกลุ่มนี้เปิดหน้าอกให้ดูเป็นที่ตลกขบขัน โดยที่พวกเธอไม่ได้เต็มใจ ทั้งการพูดจาหยาบค้าย ถูกเหยียดหยามทางเพศทั้งจากผู้ต้องขังด้วยกัน และเจ้าหน้าที่บางคนที่ไม่เข้าใจเรื่องเหล่านี้เลย แม้แต่น้อย นอกจากนี้เมื่อต้องออกศาล จะต้องมีการตรวจร่างกาย โดยขั้นตอนการตรวจร่างกาย ผู้ต้องขังชายจะต้องถอดเสื้อผ้าออกทุกชิ้น ทำให้ได้รับความอับอายจากผู้ต้องขังคนอื่น ๆ¹³

¹² Tom Michael. (2017). A PRE-OP transgender killer has been moved back to the men's wing of a prison after having sex with female inmates [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ 15 มิถุนายน 2560. จาก <http://www.thesun.co.uk/news/2792998/>

¹³ Admin. (2012). “คุกซ้อนคุก” ชีวิต transgender ในเรือนจำ สิ่งแปลกปลอมที่ถูกกันออกและล่วงละเมิด [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ 14 มิถุนายน 2560. จาก <http://gotomanager.com/content/>

ในเรือนจำไม่พบความรุนแรงทางเพศ ในลักษณะการข่มขืนผู้ต้องขังข้ามเพศในเรือนจำ แต่จะเป็นรูปแบบของการล่วงละเมิดโดยการสร้างเงื่อนไขและให้ทางเลือกในการบีบบังคับให้อีกฝ่ายยินยอม โดยเงื่อนไขการดูแลและคุ้มครอง หรือแม้แต่กรณีการบังคับใช้หนี้ โดยแลกเปลี่ยนด้วยการยินยอมให้มีเพศสัมพันธ์ด้วย และในลักษณะการรับจ้างหรือการสมัครใจขายบริการทางเพศให้กับผู้ต้องขังด้วยกัน เพื่อแลกเป็นบุหรี่ สิ่งของหรือของใช้ที่จำเป็น ทั้งนี้ เพราะในเรือนจำไม่สามารถใช้เงินสดได้ ผู้ต้องขังข้ามเพศส่วนใหญ่จะมีคู่เพื่อการดำรงชีวิต ในเรือนจำทั้งด้านความปลอดภัย การได้รับการดูแลเอาใจใส่จากคู่ของตนเอง ซึ่งมุมมองของเจ้าพนักงานเรือนจำมองว่าถ้าผู้ต้องขังกลุ่มนี้มีคู่จะทำให้สามารถควบคุมดูแลผู้ต้องขังภายในเรือนจำให้มีความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น เช่น การลดปัญหาการทะเลาะวิวาทในเรื่องการแย่งคู่ครอง แต่ขณะเดียวกันผู้ต้องขังที่เป็นคู่รักข้ามเพศจะมีการทะเลาะกันเองอันมีสาเหตุจากการหึงหวงคู่ของตนเอง แต่อย่างไรก็ตามการที่ผู้ต้องขังกลุ่มนี้มีจำนวนที่เพิ่มมากขึ้นในเรือนจำ อาจเป็นเพราะก่อนเข้ามาในเรือนจำผู้ต้องขังกลุ่มนี้บางคนไม่ได้มีความหลากหลายทางเพศมาก่อน แต่เมื่อเข้ามาอยู่ในเรือนจำแล้วพวกเขาเหล่านี้ไม่มีทางเลือก ถือว่าเป็นความเคลื่อนไหวทางเพศชั่วคราวเพื่อให้ตนเองมีความสุข เพราะคนเหล่านี้คิดว่าเป็นเพียงบทบาทสมมติที่เกิดขึ้นเฉพาะในเรือนจำ แต่สิ่งที่น่ากังวลมากที่สุดสำหรับคนกลุ่มนี้ คือการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่มี การป้องกัน เพราะเรือนจำไม่มีอุปกรณ์ป้องกันการติดต่อทางเพศสัมพันธ์จำหน่าย ดังนั้น เมื่อมีการลักลอบมีเพศสัมพันธ์กัน ก็จะทำกัน

แบบลับ ๆ ทั้งโดยสมัครใจและขายบริการของผู้ต้องขังกะเทยบางคน ซึ่งข้อเท็จจริงผู้ต้องขังในเรือนจำมีความเสี่ยงในการเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์สูงมาก ทั้งโรคเอดส์ และ HIV ถึงแม้เรือนจำจะมีการจัดการอบรมเรื่องเพศสัมพันธ์ แต่ก็ไม่เพียงพอที่จะป้องกันมิให้เกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นได้ และถึงแม้การยอมรับผู้ต้องขังข้ามเพศในเรือนจำจะเป็นไปในทิศทางที่ก้าวหน้า ตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ในด้านความเท่าเทียมกันทางเพศของคนทุกคน แต่ขณะเดียวกันหลักการออกแบบของเรือนจำทุกแห่งจะถูกออกแบบมาเพื่อที่จะให้ผู้ต้องขังรู้สึกถูกจับตามองตลอดเวลา ภายในเรือนจำจึงเป็นสถานที่ซึ่งมีที่ลับตายน้อยที่สุด ฉะนั้น เมื่อเข้ามาอยู่ในเรือนจำแล้ว ในการดำเนินชีวิตของผู้ต้องขังจะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของเจ้าพนักงานราชทัณฑ์ ซึ่งเจ้าพนักงานราชทัณฑ์เองจะต้องปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทุกคนภายใต้กรอบระเบียบ ข้อบังคับของกรมราชทัณฑ์ ซึ่งเป็นไปได้ว่าจะส่งผลกระทบต่อผู้ต้องขังข้ามเพศภายในเรือนจำขายอย่างแน่นอน

■ การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังข้ามเพศภายในเรือนจำและทัณฑสถานของประเทศไทย

สำหรับประเทศไทย ได้มีการพัฒนากฎหมายในงานราชทัณฑ์ให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล โดยเฉพาะเรื่องการเอาใจใส่ปรับปรุงมาตรฐานความเป็นอยู่ของผู้ต้องขัง การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในฐานะเพื่อนมนุษย์ โดยกรมราชทัณฑ์ได้ยึดถือพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 เป็นกรอบ

ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ตั้งแต่การรับตัวเข้าเรือนจำ การจำแนกประเภทลักษณะของผู้ต้องขัง การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังภายในเรือนจำ จนกระทั่งปล่อยตัวออกไปจากเรือนจำ ขณะเดียวกันในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างที่ถูกควบคุมภายในเรือนจำ จะยึดหลักการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (ข้อกำหนดแมนเดลา) และข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rule) สำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิง

ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายรองรับเพศสภาพของคนข้ามเพศ จึงทำให้คำระบุเพศและคำนำหน้าชื่อในเอกสารราชการถูกระบุตามเพศโดยกำเนิด ดังนั้น ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย จึงกำหนดให้ผู้กระทำผิดที่ศาลสั่งให้จำคุกตามคำสั่งที่ขอด้วยกฎหมายเข้าไปอยู่ในเรือนจำตามเพศโดยกำเนิด โดยเพศชายจะถูกส่งไปยังเรือนจำชาย เพศหญิงส่งเข้าไปยังเรือนจำหญิงซึ่งก็สอดคล้องกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เรือนจำที่เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานกับผู้ต้องขังก็ต้องเป็นเพศเดียวกับผู้ต้องขังด้วย ซึ่งจากเหตุผลนี้เป็นที่แน่นอนว่าต้องส่งผลกระทบต่อผู้ต้องขังข้ามเพศ เนื่องจากผู้ต้องขังข้ามเพศที่มีร่างกายเป็นหญิง ทั้งผ่าตัดแปลงเพศเรียบร้อยแล้ว และยังไม่ได้ผ่าตัดแปลงเพศ หรือผู้ต้องขังข้ามเพศที่มีสภาพจิตใจเป็นหญิงแต่ร่างกายยังเป็นผู้ชาย แต่ในส่วนของเรือนจำหญิงผู้ต้องขังข้ามเพศส่วนใหญ่มีบุคลิกลักษณะคล้ายผู้ชาย นิยามตัวเองว่าเป็น “ทอม” แต่ยังไม่ผ่าตัดแปลงเพศ การรับและการตรวจค้นตัวก่อนเข้าเรือนจำเป็นเจ้าหน้าที่หญิงเช่นกันการรับตัวผู้ต้องขังเข้าใหม่ทุกคนเจ้าพนักงานเรือนจำจะจัดทำ

ทะเบียนประวัติผู้ต้องขัง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

- 1) ชื่อและนามสกุลของผู้ต้องขัง เลขประจำตัวประชาชน หรือเอกสารแสดงตนของผู้ต้องขังเท่าที่ทราบ
- 2) ข้อหาหรือฐานความผิดที่ผู้ต้องหาได้กระทำ
- 3) บันทึกลายนิ้วมือหรือสิ่งแสดงลักษณะเฉพาะของบุคคล และตำหนิรูปพรรณ
- 4) สภาพของร่างกายและจิตใจ ความรู้และความสามารถ
- 5) รายละเอียดอื่นตามที่กำหนด

ในระเบียบกรมราชทัณฑ์ แต่ก่อนที่ผู้ต้องขังจะเข้าเรือนจำผู้ต้องขังทุกคนจะต้องผ่านการตรวจค้นร่างกายเพื่อป้องกันการลักลอบนำสิ่งของต้องห้ามเข้าไปภายในเรือนจำ ซึ่งประเด็นนี้ก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ถูกมองว่าผู้ต้องขังข้ามเพศกลุ่มนี้ถูกล่วงละเมิดโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งนี้ การปฏิบัติงานในเรือนจำจะแยกเจ้าหน้าที่ชายและหญิงสำหรับการปฏิบัติงานกับผู้ต้องขัง โดยในการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังชายจะต้องถอดเสื้อผ้าทั้งหมด ทำให้ส่งผลกระทบต่อผู้ต้องขังข้ามเพศที่มีรูปร่างเป็นหญิงทำให้เกิดความอับอายทั้งต่อหน้าเจ้าหน้าที่ชายและผู้ต้องขังอื่น

ในส่วนการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังหญิงจะปฏิบัติตามข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rule) เจ้าหน้าที่หญิงจะเป็นผู้ตรวจค้นตัวผู้ต้องขังหญิงโดยให้ถอดเสื้อผ้าเปลี่ยนเป็นใส่ผ้าถุง และในการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังหญิงจะต้องทำในที่ลับตา ซึ่งปัญหาในการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังหญิงและผู้ต้องขังข้ามเพศหญิงจะไม่ค่อยมีปัญหามากนัก แต่ผู้ต้องขังข้ามเพศชายจะประสบปัญหาในด้านนี้มาก โดยเฉพาะผู้ต้องขังข้ามเพศที่มีสรีระเป็นหญิงแต่ยังไม่ได้ผ่าตัดแปลงเพศจะถูกปฏิบัติเช่นเดียวกับผู้ต้องขังชายทั่วไป และเจ้าหน้าที่ที่ตรวจค้นจะเป็นเจ้าหน้าที่ชายด้วย เมื่อผู้ต้องขังข้ามเพศเข้ามาในเรือนจำจะได้รับการตรวจ

สุขภาพร่างกายโดยแพทย์ พยาบาล หรือ เจ้าพนักงานเรือนจำที่ผ่านการอบรมด้าน พยาบาลทำการตรวจร่างกายของผู้ต้องขัง และในวันรับตัวผู้ต้องขังเข้าไว้ใหม่ในเรือนจำ เจ้าหน้าที่ต้องแจ้งให้ผู้ต้องขังทราบถึงข้อบังคับ เรือนจำ ระเบียบกรมราชทัณฑ์เกี่ยวกับการ ปฏิบัติตัวของผู้ต้องขัง และสิทธิ หน้าที่ และ ประโยชน์ที่ผู้ต้องขังจะพึงได้รับ ในส่วนการแยก ควบคุมและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังข้ามเพศ ในเรือนจำและทัณฑสถานแต่ละแห่งจะปรับ วิธีการให้เหมาะสมตามวัฒนธรรมของแต่ละ ท้องที่และปรับรูปแบบการควบคุมให้สอดคล้อง กับสถานที่ที่มีพื้นที่อย่างจำกัด ปัจจุบันรูปการ ควบคุมผู้ต้องขังข้ามเพศในเรือนจำและทัณฑสถาน มีหลายรูปแบบ เช่น การแยกแดนและแยกโซน โดยการแยกผู้ต้องขังที่ผ่าตัดแปลงเพศ แล้วออกจากผู้ต้องขังอื่นทั้งช่วงกลางคืน และกลางวัน ให้มีเจ้าหน้าที่ควบคุมอย่างใกล้ชิด การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังแปลงเพศกลุ่มนี้ จะปฏิบัติ ตามระเบียบเหมือนผู้ต้องขังอื่นทั่วไป แต่จะมีการเฝ้าระวังและสอดส่องไม่ให้เกิด การล่วงละเมิดทางเพศ เช่น การอาบน้ำจะให้แยก เฉพาะไม่ปะปนกัน แต่ลักษณะของผู้ต้องขัง กลุ่มนี้จะมีลักษณะคล้ายผู้หญิง มีเรื่องทะเลาะ เบาะแว้งและกระทบกระทั่งกันเองบ่อยครั้ง แต่ไม่มีเหตุรุนแรง การแยกห้องนอน ส่วนใหญ่ เรือนจำและทัณฑสถานมีปัญหาในด้านจำนวน ผู้ต้องขังที่มากทำให้การบริหารจัดการพื้นที่ ในเรือนจำมีข้อจำกัด ผู้ต้องขังข้ามเพศจะถูก แยกห้องนอนในเวลากลางวัน สำหรับผู้ต้องขัง ข้ามเพศที่มีร่างกายเป็นหญิงแต่ยังไม่ได้ผ่าตัด แปลงเพศจะมาควบคุมภายในห้องเดียวกัน ในเวลากลางวัน ส่วนเวลากลางวันจะกำหนด

ให้อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่ อย่างใกล้ชิด และการขังรวม เรือนจำและทัณฑสถาน ส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าไม่มีสถานที่เพียงพอ ในการแยกควบคุม แต่จะให้เจ้าพนักงานราชทัณฑ์ สอดส่องดูแลอย่างใกล้ชิด ประกอบกับ ในสถานการณ์ปัจจุบันกรมราชทัณฑ์มีสถิติ ผู้ต้องขังที่เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ ขณะเดียวกันจำนวนเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ ต่อจำนวนผู้ต้องขังคิดเป็น 1 ต่อ 27 ซึ่งเป็น อุปสรรคต่อการควบคุมดูแลผู้ต้องขังอย่างใกล้ชิด อีกทั้งสภาพพื้นที่ที่มีอยู่อย่างจำกัดของเรือนจำ และทัณฑสถานแต่ละแห่งจึงทำให้ไม่สามารถ แยกผู้ต้องขังข้ามเพศได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้ ยังพบว่าปัญหาในการควบคุมผู้ต้องขังข้ามเพศ ส่วนใหญ่จะมาจากการทะเลาะวิวาท สาเหตุจาก การหึงหวง แย่งคู่ ผู้ต้องขังข้ามเพศมีพฤติกรรม รุนแรงทางด้านอารมณ์ แสดงพฤติกรรม ที่ไม่เหมาะสมในที่สาธารณะ ผู้ต้องขังข้ามเพศ ส่วนใหญ่มีการล่วงละเมิดทางเพศในลักษณะ ที่สมยอม สมยอมแบบมีเงื่อนไข และไม่สมยอม มีโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน ความ เท่าเทียมกันทางเพศ และการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ข้ามเพศในเรือนจำ กรมราชทัณฑ์ ได้อนุมัติ โครงการนำร่องจัดตั้งแดนผู้ต้องขังข้ามเพศ ณ เรือนจำพิเศษธนบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแนวทางการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังข้ามเพศ ที่มีความเหมาะสมและให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ส่งเสริมการบริหารจัดการของเรือนจำในการ ควบคุมผู้ต้องขังข้ามเพศ และส่งเสริมคุณภาพชีวิต แก่ผู้ต้องขังข้ามเพศให้ได้รับสวัสดิการที่จำเป็น ขั้นพื้นฐาน การดูแลสุขภาพขั้นพื้นฐานทั้งทาง ร่างกายและจิตใจ รวมทั้งเป็นการประชาสัมพันธ์

การดำเนินงานเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง กลุ่มเป้าหมายให้กับสังคมภายนอกได้รับรู้ การดำเนินงานกรมราชทัณฑ์มอบหมายให้ กองสังคมสงเคราะห์ ฝ่ายสวัสดิการและสงเคราะห์ ผู้ต้องขัง จัดทำแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังข้ามเพศ ให้สำนักกฤษฎีกา กำหนดมาตรการปฏิบัติ ต่อผู้ต้องขังที่เข้าร่วมโครงการ และกำหนดแนวทาง ปฏิบัติเกี่ยวกับการกิจประจำวัน การดำเนินงาน ตามโครงการได้กำหนดให้สถานที่เพื่อการควบคุม และสถานที่เพื่อการตรวจพิสูจน์ของเรือนจำ จัดตั้ง เป็นแดนข้ามเพศ แต่เนื่องจากสภาพของพื้นที่ ไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดทำโครงการ เนื่องจาก พื้นที่ดังกล่าวกระทรวงยุติธรรมได้ประกาศ กำหนดพื้นที่ควบคุมตัวผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ การนำผู้ต้องขังไปขังร่วมกับผู้เข้ารับการตรวจ พิสูจน์จึงไม่เหมาะสมและไม่เป็นไปตามระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ในการคัดเลือกผู้ต้องขัง ข้ามเพศเพื่อย้ายไปอยู่ในแดนข้ามเพศ จากเรือนจำ ในเขตกรุงเทพมหานคร จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดปทุมธานี จังหวัดนนทบุรี และจังหวัด ชลบุรี มีกำหนดโทษไม่เกิน 15 ปีโดยใช้หลักเกณฑ์ ดังนี้ 1) ผู้ต้องขังข้ามเพศที่ผ่านการแปลงเพศและ ศัลยกรรมหน้าอก 2) ผู้ต้องขังข้ามเพศที่ผ่าน การศัลยกรรมหน้าอก 3) ผู้ต้องขังที่มีพฤติกรรม เบี่ยงเบนทางเพศ (หญิงข้ามเพศ) ของเรือนจำพิเศษ มินบุรีที่ผ่านการทดสอบทางจิตวิทยา ตามแบบวัด บทบาททางเพศ โดยแบบทดสอบได้ใช้ลักษณะ ของความเป็นชายหญิงมาเป็นเกณฑ์ทดสอบ เช่น โครงสร้างทางกายภาพของรูปร่าง ลักษณะนิสัย ประจำวันการแสดงออกทางอารมณ์ของท่าทาง คำพูด แนวคิดทัศนคติ โดยนักจิตวิทยาเป็น ผู้ประเมิน ซึ่งได้ผู้ต้องขังข้ามเพศเข้าร่วม โครงการนำร่อง จำนวน 150 คน ในการดำเนิน

โครงการได้กำหนดแผนด้านการอบรมและ ฝึกวิชาชีพ สำหรับการอบรมและฝึกวิชาชีพ ให้ผู้ต้องขังข้ามเพศ ได้แก่นวดแผนไทย เสริมสวย การประกอบอาหาร เบเกอรี่ การตัดเย็บเสื้อผ้า การชงเครื่องดื่มร้อน/เย็น เป็นต้น

จากการดำเนินงานตามโครงการนำร่อง จัดตั้งแดนผู้ต้องขังข้ามเพศ ณ เรือนจำพิเศษ มินบุรี พบว่าการดำเนินการดังกล่าวเกิดปัญหา และอุปสรรคในด้านสถานที่ที่จัดทำโครงการ ไม่เหมาะสมและไม่เป็นไปตามระเบียบกฎหมาย ที่เกี่ยวข้อง ในระหว่างดำเนินการคัดแยกผู้ต้องขัง ข้ามเพศ พบว่าผู้ต้องขังข้ามเพศ ไม่ต้องการที่จะ ถูกแยกออกมาจากการควบคุมในแดนข้ามเพศ เนื่องจากมีความรู้สึกลัวว่าพวกตนแปลกแยก จากผู้ต้องขังอื่น รู้สึกอับอาย และบางคนบอกว่า ตนเองไม่ได้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศเพื่อที่จะ ไม่ได้ถูกแยกจากผู้ต้องขังอื่น ทำให้ในปัจจุบัน ยังไม่ได้นำผู้ต้องขังข้ามเพศมาคุมขังยังสถานที่ ดังกล่าว ทั้งนี้ กรมราชทัณฑ์ ได้ยกเลิกการจัดตั้ง แดนผู้ต้องขังข้ามเพศ ตามหนังสือ กรมราชทัณฑ์ ที่ ยธ 0705.1/172 ลงวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2560 อธิบดีกรมราชทัณฑ์ (นายกอบเกียรติ กลีวัฒน์) ให้สัมภาษณ์พิเศษวันที่ 13 มกราคม 2560 ผู้จัดการสุดสัปดาห์ 360° ในหัวข้อ “ราชทัณฑ์ ยุคใหม่ไทยแลนด์ 4.0” กรณีการจัดการนักโทษ เพศที่สามในเรือนจำว่าจะแยกแยก กะเทย ทอม ดำเนินการแค่แยกการควบคุม แต่ไม่ถึงกับแยก ดำเนินการเป็นเรือนจำเฉพาะ เพราะถ้านำผู้ต้องขัง กลุ่มนี้มารวมกันจะเป็นปัญหาอื่นตามมาโดย จากผลการดำเนินโครงการนำร่อง พบปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงานในด้านสถานที่ ที่กำหนดเป็นแดนเฉพาะผู้ต้องขังข้ามเพศ ไม่เหมาะสมและไม่เป็นไปตามระเบียบกฎหมาย

ที่เกี่ยวข้อง และกลุ่มผู้ต้องขังข้ามเพศนาร์รอง ไม่ต้องการแยกแดนไปควบคุมในแดนเฉพาะ ผู้ต้องขังข้ามเพศ แต่ในขณะที่ปี พ.ศ. 2557 กรุงนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้เปิดสถานคุมขังสำหรับหญิงข้ามเพศอย่างเป็นทางการ (Housing Unit for Transgender Woman) โดยมีจุดประสงค์เพื่อปกป้องและคุ้มครองผู้กระทำผิดข้ามเพศจากความรุนแรง การถูกข่มขืนและการล่วงละเมิดทางเพศ โดยกรมราชทัณฑ์ของนิวยอร์กได้เปิดเผยว่ารัฐได้สร้างสถานที่คุมขังที่สามารถรองรับผู้กระทำผิดมากกว่า 30 ห้อง ซึ่งผู้กระทำผิดสามารถเลือกที่สถานที่แห่งนี้ได้ด้วยความสมัครใจ พร้อมทั้งกล่าวว่า ผู้กระทำผิดในแต่ละรายมีความแตกต่างกัน กรมราชทัณฑ์จึงได้จัดสถานที่เฉพาะสำหรับผู้ต้องขังที่มีความแตกต่างกันในแต่ละกลุ่ม¹⁴ และในปี พ.ศ. 2558 รัฐเพนซิลวาเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ออกนโยบายใหม่ซึ่งถือว่าเป็นความพยายามผลักดันให้มีการเคารพสิทธิของผู้กระทำผิด ที่เป็นบุคคลข้ามเพศ โดยการยกเลิกการแยกขังเดี่ยวแก่ผู้กระทำผิดที่เป็นบุคคลข้ามเพศ ขณะที่รัฐบาลตุรกีเตรียมสร้างเรือนจำใหม่สำหรับนักโทษที่เป็นกลุ่มหลากหลายทางเพศโดยเฉพาะ เพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเรือนจำที่เกิดกับนักโทษกลุ่มนี้ โดยรัฐบาลจะสร้างคุกแยกให้กับนักโทษที่เป็นชาวรักร่วมเพศอย่างเปิดเผย เพื่อเป็นการป้องกันคนกลุ่มนี้ โดยนักโทษที่ระบุตัวเองว่าเป็นเกย์จะต้องไม่ใช้พื้นที่ร่วมกับคนอื่นหรือเข้าร่วมกิจกรรมกับคนอื่นแต่อย่างใด ซึ่งฝ่ายสนับสนุนมองว่า การแยกคุกสำหรับคนที่เป็นเกย์ จะช่วยลดปัญหาการคุกคามทางเพศ

ในคุกลงได้ แต่ด้านนักเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิของกลุ่มหลากหลายทางเพศในตุรกี เห็นว่าโครงการที่รัฐบาลตุรกีต้องการที่จะสร้างคุกสำหรับนักโทษที่เป็นเกย์โดยเฉพาะเป็นการกระทำที่ล่าช้ามาก และในปัจจุบัน นักโทษที่เป็นเกย์ก็ถูกคุมขังแยกจากนักโทษอื่น ๆ อยู่แล้ว การแยกคุกจึงเป็นเหมือนการลงโทษ เพราะเป็นการตราหน้าว่านักโทษคนไหนที่เป็นเกย์บ้าง ดังนั้น จากการดำเนินการตามโครงการนาร์รองของกรมราชทัณฑ์ควรมีการทบทวนถึงผลดีและผลเสียจากการแยกผู้ต้องขังข้ามเพศออกจากผู้ต้องขังทั่วไป อันจะเป็นการตีตราผู้ต้องขังกลุ่มนี้ซ้ำอีก ซึ่งจากปัญหาของกรมราชทัณฑ์ในด้านจำนวนผู้ต้องขังล้นเรือนจำ สถานที่ควบคุมมีสภาพแออัดไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้ต้องขัง ปัญหาความรุนแรงในด้านการคุกคามทางเพศ ยังไม่ใช่ว่าปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ ผู้ต้องขังข้ามเพศส่วนใหญ่ยังไม่ได้ผ่าตัดแปลงเพศ สามารถดำรงชีวิตอยู่ภายในเรือนจำกับผู้ต้องขังอื่นได้ด้วยเหตุนี้ การให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติผู้ต้องขังข้ามเพศแต่ละประเภท จึงมีความสำคัญในการนำมาพิจารณาจำแนกลักษณะการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังข้ามเพศให้เหมาะสมตามมาตรฐานตามหลักสากล โดยผู้ต้องขังข้ามเพศควรได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน และต้องมีความปลอดภัยจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศจากผู้ต้องขังด้วยกันและเจ้าหน้าที่ภายในเรือนจำ ทั้งทางตรงและทางอ้อม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญต่อการทบทวนกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ ที่สอดคล้องกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังข้ามเพศตามหลักสิทธิมนุษยชน

¹⁴ Christopher Mathias. (2016). New York's Largest Jail To Open Housing Unit For Transgender Women [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ 1, มิถุนายน 2560. จาก <http://huffpost.com>

โดยไม่ขัดต่อระเบียบการควบคุมผู้ต้องขังภายในเรือนจำอันเป็นการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังข้ามเพศในเรือนจำภายใต้การดำเนินชีวิตร่วมกันกับผู้ต้องขังอื่นตามวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น

■ ลรูป

“ผู้ต้องขังข้ามเพศ” ในเรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศ ถูกควบคุมไว้ในเรือนจำตามคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายภายใต้เพศโดยกำเนิด การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังข้ามเพศปฏิบัติเช่นเดียวกับผู้ต้องขังทั่วไปภายใต้กรอบของกฎหมายกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังภายในเรือนจำยึดข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (ข้อกำหนดแมนเดลา) และข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rule) สำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิง ผู้ต้องขังข้ามเพศไม่ได้แยกแ่กควบคุมยังเป็นการเฉพาะ แต่จะแยกแ่กแ่กและแบ่งโซนในการควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด กรณีผู้ต้องขังข้ามเพศที่ผ่าตัดแปลงเพศแล้ว จะถูกแยกคุมขังจากผู้ต้องขังชายทั่วไป ทั้งตอนกลางวันและกลางคืน ผู้ต้องขังข้ามเพศที่ยังไม่ผ่าตัดแปลงเพศ จะถูกแยกขัง ในช่วงเวลากลางคืน โดยให้ผู้ต้องขังประเภทที่เป็นกะเทยรวมอยู่ในห้องเดียวกัน และในเวลากลางวัน จะให้อยู่รวมกันเฉพาะกลุ่ม และแยกออกจากผู้ต้องขังชายทั่วไป ภายใต้การดูแลของเจ้าพนักงานราชทัณฑ์อย่างใกล้ชิด และกรณีที่ไม่มีการแยกผู้ต้องขังข้ามเพศออกจากผู้ต้องขังชายทั่วไป เนื่องจากพื้นที่ภายในเรือนจำไม่เพียงพอ หากแต่ผู้ต้องขังกลุ่มนี้จะต้องได้รับการควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด ปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศ

ต่อผู้ต้องขังข้ามเพศในเรือนจำยังคงมีอยู่ แต่จะเป็นในรูปแบบของลักษณะของการสมยอม การสมยอมแบบมีเงื่อนไข และไม่สมยอม มีปัญหาการทะเลาะวิวาท มีปัญหาการทักท้วง มีความรุนแรงทางด้านอารมณ์และมีโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ผู้ต้องขังข้ามเพศส่วนใหญ่มีความรู้สึกมีคุณค่าในตัวเองเมื่ออยู่ในเรือนจำชาย เพราะได้รับการดูแลจากผู้ต้องขังชาย และส่วนใหญ่ไม่ต้องการย้ายไปอยู่ในแดนเฉพาะสำหรับผู้ต้องขังข้ามเพศ เนื่องจากมีความรู้สึกกลัวพวกตนแปลกแยกจากผู้ต้องขังอื่น รู้สึกอับอายเมื่อต้องได้รับการตีตราว่าเป็นคนที่มีลักษณะเบี่ยงเบนทางเพศ และถ้าย้ายไปอยู่ในแดนเฉพาะผู้ต้องขังข้ามเพศ ผู้ต้องขังมองว่าการอยู่ไกลจากภูมิลำเนา เป็นอุปสรรคต่อการเดินทางมาติดต่อเยี่ยมญาติระหว่างผู้ต้องขังอยู่ภายในเรือนจำ

■ บรรณานุกรม

- บุษกร สรียสาร. (2557). *อัตลักษณ์และวิถีทางเพศในประเทศไทยโครงการส่งเสริมสิทธิความหลากหลายและความเท่าเทียมในโลกของการทำงาน (PRIDE): องค์การแรงงานระหว่างประเทศ ประจำปีประเทศไทย กัมพูชา และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว*. กรุงเทพฯ: องค์การแรงงานระหว่างประเทศ
- สิทธิของ LGBTI ในประเทศไทย [ออนไลน์]. (2557). เข้าถึงข้อมูลวันที่ 1 กรกฎาคม 2560. จาก <http://idahotthailand.org/facts/>
- รัตนวัฒน์ จันทน์อำนายสุข, Carsten Balzer และ Carla LaGata, (2558). การเคารพคนข้ามเพศเปรียบเทียบกับกรณีเกลียดกลัวคนข้ามเพศ ประสพการณ์ทางสังคมของคนข้ามเพศ

- ในประเทศไทย. *TvT Publication Series* Vol.12, 26-27
- ราชกิจจานุเบกษา. พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ.2558.(2558). 1 มิถุนายน 2560. <http://www.thaigov.go.th/pcb/data/group2/g2n02>
- Admin. (2012). “คุกข้ามคุก” ชีวิต transgender ในเรือนจำ สิ่งแปลกปลอมที่ถูกกันออกและล่องละเมิด [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ 14 มิถุนายน 2560. จาก <http://gotomanager.com/content/>
- BBC News. (2015). *Transgender woman Tara Hudson moved to female prison* [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ 15 มิถุนายน 2560. จาก <http://www.bbc.com/news/uk-england-34675778>
- Christopher Mathias. (2016). *New York,s Largest Jail To Open Housing Unit For Transgender Women* [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ 1, มิถุนายน 2560. จาก <http://huffpost.com>
- Kobsirikarn Rataya. (2009, 5-7 May). The work of the National Human Rights Commission of Thailand on human rights in relation to sexual orientation and gender identity, Thailand country paper, for the APF-Komnas HAM Workshop on the Role of NHRIs in the Promotion and Implementation of the Yogyakarta Principles,Yogyakarta, Indonesia, p.4
- The Royal Thai Government Gazette 132 session 18, 2015. Gender Equality Act, p.17
- The Telegraph. (2016). *Transgender woman ‘raped more than 2,000 times’ in men’s prison* [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ 18 เมษายน 2560 จาก <http://www.telegraph.co.uk/news/2016/04/18/>
- Tom Michael. (2017). *A PRE-OP transgender killer has been moved back to the men’s wing of a prison after having sex with female inmates* [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ 15 มิถุนายน 2560. จาก <http://www.thesun.co.uk/news/2792998/>
- Woman in Wonderland. (2012). *More than 216,600 people sexual abused in U.S detention every year :Gotomanager 360°* [ออนไลน์]. เข้าถึงข้อมูลวันที่ 10 มิถุนายน 2560 จาก <http://gotomanager.com/content/>

